

ВІЛЬНИЙ ПРОГРАМНИЙ ПРОДУКТ – СТРУКТУРНА СКЛАДОВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО КАПІТАЛУ СУСПІЛЬСТВА

© Вовк О.Б., Якушев В.С., 2011

Досліджено поняття інтелектуального капіталу. Як приклад втілення інтелектуального капіталу у матеріальному об'єкті розглянуто комп'ютерну програму. Проаналізовано теоретичні та практичні аспекти захисту комп'ютерних програм як об'єктів інтелектуальної власності. Запропоновано варіанти захисту комп'ютерних програм згідно з різними типами ліцензій, зокрема компромісною ліцензією "Creative Commons".

Ключові слова: інтелектуальний капітал, структурний капітал, людський капітал, інтелектуальний ресурс, інтелектуальна власність, вільний програмний продукт.

This article explores the concept of intellectual capital. As an example of implementing intellectual capital in the material object is considered a computer program. Analyzed the theoretical and practical aspects of protection of computer programs as intellectual property. Proposed options for the protection of computer programs according to different types of licenses, for a example "Creative Commons".

Key words: intellectual capital, structure capital, human capital, intellectual resource, intellectual property, free software.

Вступ. Постановка проблеми у загальному вигляді

Дослідження у сфері порушень авторського права стосовно комп'ютерних програм сьогодні є актуальними. Це пов'язано з тим, що українське законодавство вже більш-менш узгоджене із «світовими стандартами» у сфері захисту інтелектуальної власності. Як наслідок – в нашій країні запроваджується система відслідковування незаконного використання комп'ютерних програм (КП) та притягнення до відповідальності за протиправні дії.

Від моменту ухвалення 23 грудня 1993 р. Закону України «Про авторське право і суміжні права» [19] і до сьогодні розробники створили не одне покоління комп'ютерних програм. Саме тому вирішальним є питання, які заходи треба застосовувати для їх захисту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

За останні десять років розвитку постіндустріальної економіки на ринку спостерігається стрімке зростання інтелектуальної інформаційно-технологічної складової стратегії ринкових відносин.

Геополітична стратегія країн-лідерів основана на науково-технологічному домінуванні у різноманітних сферах виробництва, що вимагає прискорення інноваційного процесу формування капіталу.

Капітал – це фундаментальна багатозначна категорія ринкової економіки. Складовою капіталу в його класичному розумінні є інтелектуальний капітал (ІК) [1, 2].

Елементами економіки ринкових відносин є матеріальні і нематеріальні активи. Нематеріальні активи визначаються правами, закріпленими національним і міжнародним законодавством.

Відповідно до міжнародного й українського законодавства **під інтелектуальною власністю (ІВ)** розуміють не результат інтелектуальної діяльності людини, а право на цей результат, закріплене цим законодавством.

Основою права ІВ є дві складові: майнове й немайнове право. Своєю чергою, майнове право – це сукупність прав на володіння, використання, розпоряджання, а немайнове – право на авторство і недоторканність.

Права власності на інтелектуальний продукт також належать до нематеріальних активів.

Нематеріальний інтелектуальний продукт, який є складовою інтелектуального капіталу, стає об'єктом інтелектуальної власності (ОІВ), тобто матеріалізується, після законодавчого закріплення права на цей продукт за певним суб'єктом.

Оскільки ринкова економіка неможлива без товарних відносин, зрозуміло, що ОІВ має стати товаром, отже, необхідно знайти його ціну. Саме на етапі ціноутворення виникають ускладнення, пов'язані з визначенням терміну використання ОІВ.

На відміну від матеріальних (неінтелектуальних) об'єктів, термін дії ОІВ визначити доволі складно, оскільки розрізняють економічний і правовий (юридичний) терміни використання ОІВ. Економічний термін визначається переважно темпами розвитку відповідної галузі науки і техніки, що впливає на впровадження ОІВ та продовження періоду їх використання. На додаток, ОІВ поділяють на дві групи – зі встановленим і невстановленим терміном використання майнового права, наприклад, для патенту на винахід термін є встановленим (20 років), а на товарний знак (10 років) – невстановленим, оскільки може продовжуватися без обмежень.

Утворення інтелектуального капіталу, який у процесі свого «руху» повинен давати прибуток, також пов'язане з певними (чи не найбільшими) фінансовими ризиками. Це ризик не лише не отримати прибуток, але й не компенсувати витрати на створення ОІВ, що зумовлено швидкими, навіть непередбачуваними темпами науково-технічного прогресу. Тому кошти, які вкладають у створення ОІВ, називають «ризиковими коштами». Окрім того, на участь у ринкових відносинах впливає форма власності на інтелектуальний капітал: приватна, колективна чи державна (Конституція України, ст. 41).

Усі наведені фактори формують **нові завдання для вирішення загальної проблеми**, пов'язаної з керуванням, упровадженням та рухом інтелектуального капіталу, з метою продовження періоду його використання на відповідному ринку.

Сьогодні з проблеми керування інтелектуальним капіталом опубліковано багато наукових праць, але цю проблему все ще не вирішено [5–9]. Окрім того, вчені не дійшли згоди і щодо визначення самого поняття «інтелектуальний капітал» (ІК).

Вважають, що цей термін уперше вживав Дж. Гелбрейт 1969 р. [20]. Він визначив ІК як узагальнювальне поняття для нематеріальних цінностей, які об'єктивно підвищують ринкову вартість компанії, що використовують здебільшого менеджери для оцінювання бізнесу в умовах економіки знань.

На думку Е. Брукінга, «інтелектуальний капітал – це термін для позначення нематеріальних активів, без яких компанія не може існувати, підсилюючи власні конкурентні переваги». За його переконанням, складовими частинами інтелектуального капіталу є: людські активи, інтелектуальна власність, інфраструктурні та ринкові активи [21].

В.Л. Іноземцев визначає ІК так: «інформація і знання, що є специфічними за своєю природою і формами участі у виробничому процесі чинниками, які у межах фірм набувають вигляду інтелектуальної власності» [6]. Складовими частинами ІК, з його погляду, є: **людський капітал**, втілений у працівниках компанії у вигляді їх досвіду, знань, навичок, здібностей до нововведень тощо, та **структурний капітал**, до якого належать патенти, ліцензії, торгові марки, організаційна структура, бази даних, електронні мережі тощо.

Б.Б. Леонтьєв під інтелектуальним капіталом розуміє «вартість сукупності інтелектуальних активів, включаючи інтелектуальну власність, природні і набуті інтелектуальні здібності і навички працівника, а також накопичені ним бази знань і корисні відносини з іншими суб'єктами» [7].

Найглибше, на нашу думку, поняття інтелектуального капіталу розкрив Л. Едвінсон. За його теорією: «інтелектуальний капітал – це особливе поєднання людського капіталу (реальні і потенційні інтелектуальні здібності, а також відповідні практичні навички працівників компанії) і **структурного капіталу** (складові капіталу компанії, що задаються такими специфічними факторами, як зв'язки зі споживачами, бізнес-процеси, бази даних, бренди та ІТ-системи), а також здатність трансформувати знання і нематеріальні активи у фактори, які створюють багатство (і відповідну вартість) за рахунок особливого ефекту від «помноження» людського капіталу на структурний» [8].

Тобто інтелектуальний капітал визначається інтелектуальним ресурсом суспільства, який формує економіку інтелектуальних відносин (інтелектуальну економіку).

Головна функція ІК – істотно прискорювати приріст прибутку за рахунок формування і реалізації необхідних підприємству систем знань, відносин, які, своєю чергою, забезпечують його високоефективну господарську діяльність.

Інтелектуальний продукт – це результат творчої розумової діяльності людини, який відповідає визначеним критеріям [3, 4].

За визначенням інтелектуального капіталу, яке запропонував Л. Едвінсон, керування ІК на підприємстві може здійснюватись так:

- візуалізація, формування чіткого образу нематеріальних активів, оснований на звітних даних;
- керування знаннями, спираючись на компетентність людського капіталу;
- систематична трансформація людського капіталу у структурний, яка забезпечує значно стійкіший інтелектуальний потенціал підприємства, і, як результат, його прибутковість;
- розвиток ІК із упровадженням структурного капіталу із зовнішніх джерел, що забезпечують турбоефект у максимізації інтелектуального капіталу.

Основний матеріал досліджень

Сьогодні загальноприйнята така структура інтелектуального капіталу:

- споживчий капітал;
- структурний капітал;
- людський капітал.

Споживчий капітал є основою ринкових відносин і без нього неможливе функціонування інших двох складових.

Структурний капітал забезпечує умови ефективного функціонування людського капіталу, найперша з яких – це науково-технічна інфраструктура (наприклад, вищі навчальні заклади).

Людський капітал визначається інтелектуальним ресурсом суспільства.

Інтелектуальний ресурс – (від англ. Human Resources, HR) – сукупність професійно-особових особливостей кваліфікованих працівників для розроблення або підтримки продукту чи сервісу [17]. Тобто інтелектуальний ресурс є сукупністю можливостей індивідуума, необхідних для виконання конкретної дії заданої предметної області.

Інтелектуальний ресурс, що міститься у свідомості людей, не має упредметненої, товарної форми. Та частина інтелектуального ресурсу, яка упредметнена (наприклад, зафіксована на матеріальних носіях), використовується як складова вартості інформаційного продукту, що створюється у процесі виробництва або послуги [18].

Інтелектуальний ресурс складається з:

- можливостей суб'єкта;
- способів і засобів підвищення ефективності мислення;
- поставлених задач (набору функцій);
- різноманітних форм відносин і соціокультурних цінностей суспільства.

Набір цих компонентів необхідний для освоєння знань, умінь, навичок для досягнення результатів у процесі реалізації поставлених цілей. Тобто інтелектуальний ресурс виступає як знання окремої особи або як сукупність знань окремих суб'єктів, які входять до складу інтегральної структури інформаційного продукту загалом.

HR може подаватися так:

- у фіксованій формі як інтелектуальна власність людини (інтелектуальний ресурс – HR);
- у фіксованій формі як інтелектуальна власність суспільства (суспільний ресурс) (наприклад, у формі суспільно-виробничих і особово-професійних відносин);
- за способом формування (власний, придбаний);
- за формою власності (одноосібний, колективний);

- резидентний (національний, іноземний);
- за терміном перебування у використанні (строковий, безтерміновий);
- за формою залучення (у формі права на ОПВ, у формі АСП) тощо [22].

Як приклад втілення інтелектуального капіталу у матеріальному об'єкті розглянемо комп'ютерну програму (КП), яка складається з двох частин – матеріальної і нематеріальної.

Загалом комп'ютерна програма, містить (див. рис. 1):

- **алгоритм** – (від лат. algorithmi) – спосіб розв'язання задач, що точно встановлює, як і в якій послідовності отримати результат, однозначно визначений вихідними даними;
- **вихідний код** – алгоритм, написаний зрозумілою людині мовою (тобто під час написання комп'ютерної програми використовують поняття, що виражаються за допомогою команд алгоритмічної мови, які зрозумілі людині);
- **об'єктний код** – набір числових послідовностей, який використовується в роботі комп'ютера і поданий лише поняттями, вираженими у формі цифр (процес перетворення програми з вихідного коду на об'єктний називають компіляцією (compilation); об'єктний код за допомогою компонування (linking) перетворюється на виконуваний код);
- **інтерфейс** – форма взаємодії з користувачем програми;
- **зображення** – відтворення команд комп'ютера, що виводяться на екран монітора (зокрема рухомі);
- **назва**;
- **логотип**;
- **текстовий супровід**;
- **звуковий супровід**.

Рис. 1. Компоненти комп'ютерної програми, які підлягають захисту

Комп'ютерна програма, як створений інтелектуальною працею продукт, «розвиваючись», має давати прибуток. Є певні ризики використання програми. Це ризик не лише не отримати прибуток, але й не компенсувати витрат на її створення, що зумовлено швидкими, навіть непередбачуваними темпами науково-технічного прогресу. Кошти, які вкладають у створення ОІВ, називають «ризиковими коштами».

Тому доцільним є захист усіх компонентів комп'ютерних програм, тому що будь-яка інша особа, яка випустить в загальний обіг власну комп'ютерну програму з будь-яким тотожним компонентом (назва, логотип, інтерфейс тощо), може порушити права розробника оригінального програмного забезпечення.

Наприклад, – вихідний код програми. Володіючи ним, можна поліпшувати і модифікувати програму. Проте програми, написані різними мовами програмування, мають різні вихідні коди, але після компіляції можуть давати однаковий об'єктний код. Структура алгоритму програми відображає стиль і рівень автора, його індивідуальність. Все це дає змогу зробити висновок про те, що зміна вихідного тексту веде до появи нової комп'ютерної програми, оскільки форма подання тексту буде новою.

Стосовно вільного програмного продукту (ВПП), це право регламентується відповідним ліцензійним правом, що ґрунтується на праві ІВ.

Ліцензія (від лат. *licentia* – дозвіл) – це сукупність повноважень, якими ліцензіар (власник прав ІВ) дозволяє користуватися ліцензіату (користувачу).

Загалом поняття ВПП, або вільне програмне забезпечення (ПЗ), є доволі розмитим, тому в кожному конкретному випадку необхідно розглядати відповідну ліцензію, де уточнюється, що є «вільним», а що «невільним».

Поняття *copyright* (від англ. *copyright* – копірайт) регламентує класичний підхід до розуміння права ІВ, а *copyleft* (укр. – копілефт) означає принципову відмінність від *copyright*, хоча між ними немає різкої межі, як між поняттями «біле» і «чорне» чи поняттями майнового й немайнового права.

Сьогодні виділяють такі поняття *copyleft*:

- суспільне надбання (*public domain*);
- копілефт (*copyleft*) і некопілефт (*noncopyleft*);
- суворий і слабкий копілефт;
- повний і частковий копілефт;
- спадковий копілефт.

Суспільне надбання означає добровільну відмову власника від своїх прав або закінчення прав відповідно до терміну їх дії, визначеного законодавчо.

Копілефт гарантує відкритість оригінального ПЗ та всіх її модифікованих версій, що є неов'язковим для прихильників «відкритого коду». **Копілефт і некопілефт** на відкритий код КП є основою суперечок між ідеологами рухів за відкритий код ПК і відкрите ПЗ, оскільки полеміка стосується комерційного і некомерційного використання ПЗ.

Суворий копілефт однозначно регламентує вільне використання КП та всіх похідних робіт. **Слабкий копілефт** є характерним для тих ліцензій, які не виключають використання похідних робіт за іншими ліцензіями.

Прикладами ліцензій на відкрите ПЗ із суворим копілефтом є GNU General Public License (GPL) та Q Public License. Ліцензіями зі слабким копілефтом є GNU Lesser General Public License та Mozilla Public License. Як приклади некопілефт-ліцензій можна назвати ліцензії Berkeley Software Distribution (BSD).

Повний копілефт – це випадок, коли всі частини роботи можна модифікувати.

Частковий копілефт обмежує модифікації частини робіт.

Вимога **спадковості** означає, що будь-які свободи, які діють на оригінальну роботу, мають залишитися такими самими і на будь-які похідні. Тобто будь-яка повна копілефт-ліцензія автоматично містить вимогу спадковості (але не навпаки). Багато часткових копілефт-ліцензій також містять цю вимогу.

Отже, згідно із цим поділом, вільне ПЗ має завжди залишатися вільним. А ось ПЗ, яке є суспільним надбанням, можна використовувати у невольних (тобто комерційних) програмах і його вдосконалення буде втрачене для суспільства.

Розглянемо приклади вільного програмного забезпечення та відповідні ліцензії, де уточнюється, що є «вільним», а що «невільним»[10–14].

GNU GPL

GNU GPL (Громадська ліцензія GNU, або Загальнодоступна громадська ліцензія GNU) – популярна ліцензія на вільне ПЗ, створена за проектом GNU 1988 р. Другу версію цієї ліцензії створено 1991 р., а третю – 2007 р. За даними Ресурсного центру ліцензій ПЗ з відкритим кодом, GPL використовують у майже 65 % проектів вільного програмного забезпечення. Загалом довіра до GPL зросла після її ухвали як ліцензії для ядра Linux.

Сьогодні існує три версії ліцензії. Основною відмінністю між першою та другою версіями ліцензій, відповідно GPLv1 та GPLv2, є те, що у разі заборони всіх свобод, наданих його користувачам, програмний продукт не можна поширювати взагалі.

Що стосується третьої версії ліцензії GPLv3, основною метою її створення є боротьба з апаратним обмеженням можливості використання модифікованих версій вільного ПЗ на пристроях, які використовують це ПЗ, а також заборона патентних угод.

Нижче наведено рисунок, на якому зображено відношення між різними вільними ліцензіями та GPLv3.

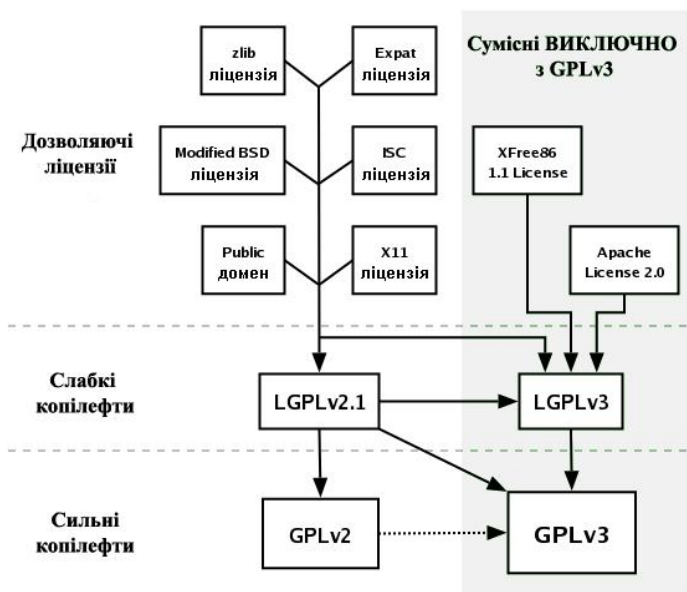

Рис. 2. Відношення між різними вільними ліцензіями та GPLv3

Стрілки, які йдуть від однієї ліцензії до іншої, показують, що перша ліцензія сумісна з другою. Ця властивість транзитивна, отже, ISC ліцензія сумісна з GPL v3. GPL v2 сумісна з GPL v3, якщо програма дасть вам змогу вибрати "будь-яку подальшу версію" GPL, що й було причиною поширення великої кількості ПЗ під ліцензією GPL. Ця діаграма ілюструє приклад сумісності GPL v3 порівняно з GPL v2.

У ліцензію внесли спеціальний розділ, що стосується технологій захисту авторських прав на цифровий контент (Digital Restrictions Management, DRM). Проте, якщо у першому варіанті використання GPL для програм підтримки DRM було просто заборонене, то у другому формулюванні вимоги стали більш нейтральними, а сам термін DRM у тексті навіть не згадується.

GNU Lesser GPL

Ліцензію LGPL створено 1991 р., а остання версія вийшла разом із GPLv3.

GNU LGPL (оригінальною назвою ліцензії була "GNU Library Public License") – це змінена версія GPL, орієнтована на деякі бібліотеки ПЗ, і створена як компроміс між суворою копілєфт-ліцензією GPL та менш обмежувальними ліцензіями, зокрема BSD та MIT (Massachusetts Institute of Technology), які ще називають копіцентр, тобто середнє між копілєфтом та копірайтом.

GNU Affero GPL

Ліцензію створено 2000 р.

GNU AGPL – це змінена версія GPL, орієнтована на ПЗ, яке використовується через комп'ютерну мережу. Особливістю ліцензії є те, що вихідний код на похідне програмне забезпечення, яке використовується через комп'ютерну мережу, має бути доступним будь-якому користувачу програми. Фонд вільних програм рекомендує цю ліцензію для всіх програм, які використовуватимуться через комп'ютерну мережу, за умови використання нової версії GNU GPL (GPLv3), яка дає змогу зв'язувати програми, написані з використанням GNU GPL та GNU AGPL.

BSD License

BSD – малообмежувальні ліцензії вільного програмного забезпечення. У ліцензій із сім'ї BSD менше обмежень, порівняно з ліцензіями GPL. Ще одним важливим пунктом ліцензії BSD є заборона використання імені автора з метою реклами похідних продуктів. Тому їх прийнято вважати копіцентром.

MIT License

Як і BSD, ліцензії MIT належать до малообмежувальних ліцензій вільного ПЗ. Ліцензії MIT близькі до BSD. Основною відмінністю більшості MIT License від модифікованої ліцензії BSD є відсутність у MIT обмежень на використання імені автора з метою реклами похідних продуктів.

Apache License

Ліцензія Apache (AL) не належить до копілефт-ліцензій, вона дозволяє похідні продукти із закритим програмним кодом. Існує три версії ліцензії: 1.0, 1.1 та 2.0. Головною особливістю AL щодо ліцензій BSD та MIT є те, що, за наявності патентів на розроблений продукт чи його частини, розробники зобов'язуються безкоштовно надати користувачам право на використання цих патентів. AL є сумісною тільки із GPLv3.

Mozilla Public License

Громадська ліцензія Mozilla (MPL) є своєрідним поєднанням модифікованої ліцензії BSD та GNU GPL. MPL належить до слабких копілефт-ліцензій. Особливістю MPL є те, що, з одного боку, вдосконалення самого продукту мають поширюватися за умовами MPL, що є аналогією з GPL, з іншого – якщо вдосконалення є частиною більшої системи, то її компоненти не обов'язково повинні відповідати умовам MPL, і це не відповідає GPL.

На підставі розглянутих прикладів зазначимо, що вільні ліцензії надають користувачеві такі основні права:

- на запуск і використання програми з будь-якою метою;
- на вивчення й адаптацію програми;
- на поширення програми безоплатно або з оплатою;
- на розвиток і вдосконалення програми.

Щодо права ІВ відносно вільного програмного продукту (ВПП) можна дійти висновку, що вимоги до його складових – майнового й немайнового права – відмінні від вимог копірайту і регламентуються умовами конкретної вільної ліцензії.

Розглядаючи ВПП, треба окремо приділити увагу ліцензіям Creative Commons [15, 16].

Creative Commons License

Creative Commons (з англ. Creative Commons – творчі об'єднання общин) – це некомерційна організація, яка виступає за реформу авторських прав, і одночасно група ліцензій, які дозволяють вільніше використовувати творчі роботи.

Мета Creative Commons – дозволити власникам авторських прав передати деякі з прав на свої твори суспільству і одночасно зберегти за собою інші права. На відміну від чинного законодавства про авторське право, Creative Commons дозволяє передати частину прав суспільству через посередництво групи ліцензій, які визнані юридичними законодавствами багатьох країн.

Отже, мета Creative Commons – сприяти вільному поширенню інформації.

На відміну від різних копілефтних ліцензій (наприклад, GPL), ліцензії Creative Commons набагато зручніші для фотографій, рисунків, коротких текстів тощо, оскільки вони не вимагають розповсюдження разом із твором супроводжувального тексту з умовами ліцензії, достатньо літерного коду з базових елементів.

Історично попередниками Creative Commons були ліцензії GNU Free Documentation License (GFDL) та Open Publication License (OPL). GFDL створювалась як ліцензія для документації до вільного ПЗ, але її застосовують і в інших областях. І GFDL, і OPL містили умови, які на думку деяких фахівців, робили їх менш вільними. Creative Commons офіційно почали використовувати 2001 року. Штаб організації розташований у Сан-Франциско. Організація Creative Commons отримала премії Golden Nica Award та Ars Electronica.

Розроблення ліцензії Creative Commons розпочато 2002 р. під керівництвом професора права Стенфордського університету Лоренса Лессіґа (Lawrence Lessig). За задумом розробників, Creative Commons – це певний конструктор ліцензій, в якому кожному автору надається можливість вибрати варіант, який його задовольняє.

Основні критерії вибору такі:

- необхідність визначення автора твору;

- можливість комерційного (некомерційного) використання;
- можливість створення похідних творів;
- необхідність поширення похідних творів під тією самою ліцензією, під якою опубліковано первинний.

Ґрунтуючись на концепції GNU General Public License щодо відкритого ПЗ, творці Creative Commons знайшли золоту середину між «усі права застережені» та «жодні права не застережені» – «деякі права застережені». Тобто сам визначай, чим ти хочеш ділитися із суспільством, а що охороняти.

Creative Commons пропонують на розсуд авторів набір ліцензійних можливостей залежно від бажаного рівня захисту та свобод – від "деякі права застережені" до суспільного надбання "жодні права не застережені".

2003 р. ліцензії Creative Commons вийшли за межі США, після чого розпочалися міжнародні проекти з адаптації цих ліцензій до законодавств країн Азії, Америки, Африки, Близького Сходу і Європи. Україна теж серед них. Якщо порівнювати ліцензії Creative Commons і GNU GPL, то перші є швидше юридичним засобом, а другі — етичним. Можливо, саме тому автори віддають перевагу Creative Commons.

Основна відмінність між Creative Commons і багатьма відкритими ліцензіями полягає в тому, що останні створені спеціально для ПЗ, тоді як ліцензії Creative Commons призначені для всіх типів контенту. Найближча за змістом до GNU Documentation License є Creative Commons BY-SA.

Загалом Creative Commons – ліцензії для відкритого і вільного контенту – означають те саме, що й GPL, LGPL і подібні до них ліцензії для відкритого й вільного ПЗ. Разом вони утворюють могутнє угруповання щодо просування відкритого ПЗ і відкритого контенту.

На закінчення зауважимо, що ставлення фахівців до ліцензій Creative Commons неоднозначне.

Прихильники Creative Commons відзначають як недолік відсутність базової системи вимог до ліцензій. Наприклад, різні варіанти Creative Commons можуть дозволяти або не дозволяти комерційне використання контенту. Прихильники сучасної системи копірайту стверджують, що Creative Commons позбавляють творців їх прав, хоча насправді ніхто нікого не змушує цього робити. Також стверджують, що Creative Commons підриває сучасну систему копірайту.

Оцінюючи позитивно ліцензії Creative Commons, констатуємо їх недостатню поширеність в українському сегменті глобальних комп'ютерних мереж.

Відмінності між ліцензіями показано у поданій нижче таблиці (таблиця).

Порівняльна характеристика ВПП

Ліцензія	GPL	BSD	MIT	Mozilla public license	Apache software license
Треба вказувати ім'я автора	Так	Так	Так	Так	Так
Змінені файли повинні бути помічені	Так	Немає	Немає	Так	Немає
Назва похідного ПЗ має відрізнятися від назви продукту творців ліцензії	Немає	Немає	Немає	Немає	Так
Похідні твори повинні розповсюджуватися на умовах первинної ліцензії	Так	Немає	Немає	Так	Немає
Вказана територія, на яку надається ліцензія	Немає	Немає	Немає	Так	Немає
Відсутність гарантій на ПЗ	Так	Так	Так	Так	Так
Надається право застосувати іншу ліцензію	Немає	Не вказано	Не вказано	Так	Не вказано

Висновки

Підводячи підсумки, зазначимо, що вирішення проблем інтелектуального капіталу та його складової – вільного програмного продукту (ВПП), керування ІК, а також участі ІК у ринкових відносинах сьогодні перебуває у стадії, далекій від завершення.

У більшості країн, зокрема в Україні, законодавством передбачено лише один вид охорони комп'ютерних програм – за допомогою механізму авторського права за аналогією з літературними творами. Однак усе частіше висловлюються пропозиції про необхідність патентної охорони комп'ютерних програм за аналогією з винаходами. Основна позитивна риса охорони за допомогою механізму авторського права полягає у презумпції авторства, тобто авторське право на КП виникає при її створенні і для його реалізації не потрібна обов'язкова реєстрація програми. Реєстрація здійснюється за бажанням автора, хоча під час укладання більшості економічних угод вимагають саме реєстрацію авторського права.

В умовах українського законодавства положення, що стосуються патентних прав, є юридично недійсними. Це, однак, не призводить до недійсності договору загалом. Ліцензія у тій частині, в якій вона регулює використання авторських прав на програму для ЕОМ, є авторським договором, умови якого відповідають законодавству про авторське право, а в частині, що стосується патентного права, є ряд застережень.

Стосовно ВПП численні прихильники стверджують, що майбутнє саме за ВПП, основною перевагою якого є його необмежений розвиток, вдосконалення і використання, хоча це дещо суперечить класичним поняттям ринкових відносин.

Ліцензії "Creative Commons" можна зарахувати до компромісних ліцензій відносно копірайтних і копілефтних, тобто автор сам вирішує, що «дозволити», а що «заборонити», хоча вони сьогодні не стосуються програмного забезпечення.

1. Кендюхов О. Гносеологія інтелектуального капіталу // *Економіка України*. – № 4. – 2003.
2. Иванов П. Эра интеллектуального капитализма // *Компьютерный мир*, № 16, 2007.
3. Цибулев П.Н. Маркетинг интеллектуальной собственности. – К: Ин-т интел. собств. и права, 2004.
4. Цибулев П.М. Основы интеллектуальной собственности. – К: ПВП, 2005.
5. Цибулев П.М., Чеботарьев В.П., Зинов В.Г., Суині Ю. Управление интеллектуальной собственностью. – К.: К.І.С., 2005.
6. Иноземцев В.Л. За пределами экономического общества – М.: Academia, Наука. 1998.
7. Леонтьев Б.Б. Цена интеллекта. Интеллектуальный капитал в российском бизнесе. – М.: Изд. центр «Акционер», 2002.
8. Эдвинсон Л. Корпоративная долгота. Навигация в экономике, основанной на знаниях. – М.: ИНФРА-М, 2005.
9. Стюарт Т. Интеллектуальный капитал. Новый источник богатства организаций // Новая постиндустриальная волна на Западе / Под ред. В.Л. Иноземцева. – М.: Academia, 1999.
10. Wikipedia, <http://www.wikipedia.org/>.
11. OSI, <http://www.opensource.org>.
12. FSF, <http://www.gnu.org>.
13. Havoc Pennington's blog, <http://log.ometer.com>.
14. <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Негуляев Е.А. Лицензии Creative Commons и правовые проблемы использования электронных ресурсов [Электронный ресурс] / Восьмая международная конференция и выставка "LIBCOM-2004" "Информационные технологии, компьютерные системы и издательская продукция для библиотек" (15-19 ноября 2004г.). – Режим доступа: <http://www.gpntb.ru/libcom4/index3.cfm?n=tez/doc4/doc1>. – Загл. с экрана.
16. Creative Commons [Electronic resource].-Way of access: URL: <http://creativecommons.org/>. – Title from the screen.
17. Интеллектуальный ресурс [Электронный ресурс]. – [Режим доступа]: http://uk.wikipedia.org/wiki/Интеллектуальный_ресурс.
18. J.Willems "From Having to Using" by / Information Logistics Working Paper Nyenrode. – 2008 [Электронный ресурс]. – [Назва з екрану].
19. Закон про авторське право і суміжні права // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. – 1994. – № 13. – С. 64. [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.
20. Экономическая теория и цели общества (Economics and the Public Purpose, 1973). На русском языке впервые опубликована в 1976 г. в издательстве «Прогресс».
21. Зинов В., Сафарян К. Интеллектуальный капитал как базовая характеристика стоимости бизнеса // *Интеллектуальная собственность*. – 2001. – № 5–6. – С. 23–25.
22. Конституція України // *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1996, N 30, ст. 141 [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main>.